

Izšla vsak četrtek in velja s poštno vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 22 D, pol leta 16 D, četrta leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroska cesta 5. List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije s poštno proste.

Čekovni račun poštne urada Ljubljana 10.603. Telefon interurb. št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

28. številka.

MARIBOR, dne 25. junija 1925.

59. letnik.

O „prijateljih“ kmeta.

Voditelju Samostojne demokratske stranke, ministru Svetozarju Pribečeviću (človeku, ki ga obožujejo naši slovenski »demokrati« z Žerjavom na čelu) se je nedavno zahotelo dveh predstav svojega potujočega političnega cirkusa. Potujoč je namreč zato, ker se med hrvatskim ljudstvom nikjer ustaliti ne more in ker je navezan na zvijačo in podkupovanje, če hoče biti v milosti pri g. Pašiću, šefu sedanje koalicijske vlade. Prva predstava je bila v Beogradu. Pribečević je pozval v prestonico par sto uniformiranih fašistov, znanih pod firmo Orjuna, da bi mu tako »mimogrede«, po izvršenem shodu, napravili manifestacijo. Pribečević ne uživa spoštovanja srbskega ljudstva onstran Save in Drine. Možno ima le svoje volilno okrožje v srbski Liki, sicer mu je pa uspelo, da je dobil vsled politične zveze z radikali popolno oblast na Hrvatskem. Osvojiti hrvatske volilce in se predstavljati v Beogradu kot vodja Hrvatov: to je njegova onemogla želja. Toda v Beogradu vedo, kdo je »Pribeč«, kaj pomeni in koliko ljudstva se ga oklepa. Iz tega razloga je bilo orjunašem naročeno, naj napravijo nekaj razpoložanja zanj, a niti to se mu ni posrečilo. Ti so se med seboj skregali, zato je morala pri orjunaših naročena manifestacija napraviti posebna, iz Hrvatske komandirana skupina demokratičnih učiteljev, carinikov, občinskih »bilježnikov« in drugih takih škricov, ki so bili preoblečeni v seljaške narodne noše. Seveda ni manjkala tamburaški zbor in skupina deklet (raznih gospodičen, ne morda kmetijskih deklet) in vse to si je naročil gospod minister prosvete, da bi Beograd mislil, kako je med ljudstvom priljubljen.

Ta samostojno-demokratski cirkus so si ogledali, od strani, tudi radikali, beograjski domačini. Da orjunaši ne bi motili miru okoli kraljevega dvorca, je notranji minister prepovedal vsak obhod po Terazijah, t. j. glavni beograjski ulici, namen te odredbe je pa bil vse drugačen: prepričati, da se demokrati ne bi mogli v bližini dvorca na svoj kričavo-židovski način klanjati svojemu polbogju Pribečeviću. Beograd je ostal hladen in druge nesreče res ni bilo.

To je moža tako ujezilo, da je naročil drugo predstavo v Sisku. V hrvatski Sisak, ki je skoro enodušno v taboru Radičeve stranke, je prispelo okoli pet tisoč Srbi jancev iz Like. Tistih par sto hrvatskih kmetov, ki so iz radevednosti šli poslušati Pribečevića, itak ne šteje, ker od teh ne bo dobil niti 100 glasov. Samostojni demokrati so zbornali na ta shod vse, kar je v njihovih službah ali kakršnikoli odvisnosti, toda stvar jim zdaleka ni tako uspevala, kakor so si predstavljali. Zbesneli agitatorji so videli že vnaprej, da hrvatsko kmetstvo Pribečevićevega cirkusa ne mara, zato so pri-

čeli izvajati s pomočjo žandarjev in takozvanih kordonašev strahovito nasilje. Sisak in okolica sta bila nenadoma v obsemdnem stanju, ki ga je proglasil pripravljalni odbor tega »shoda«. Pretepali so mirne seljake, grozili na vse strani, silili z nasajenimi bajoneti k izvešanju zastav na čast g. Pribečevića in obljubovali zemeljsko zveličanje vsakomur, ki bi se udeležil shoda. Toda vse to ni nič pomagalo. Hrvatov ni bilo blizu, od daleč, iz gorate Like prispeli Srbi so pa bili tako izmučeni, da je komaj par sto ljudi dajalo izraza svojemu navdušenju za politiko Svetozarja Pribečevića. In tedaj se je zgodilo nekaj čudnega. Samostojno-demokratski listi med njimi tudi »Jutro« in »Slovenski Narod«, so poročali o »ogromnih manifestacijah za državno in narodno edinstvo«. Pribečević da je baje ugotovil z vso sigurnostjo, da se »Radičeva kula ljulja« (trdnjava maje). Razpisali so se na dolgo in široko, kakor da bi se bilo kaj velikega dogodilo. Pa ni bil večji shod, kakor če SLS skliče svoje pristaše na večji shod v Ptuj.

Pa pustimo to. Bolj značilna za te »prijatelje hrvatskega seljaka«, kakor se imenujejo samostojni demokrati, je dejstvo, da so vršili s pomočjo uradništva in žandarmerije nasilja, da so pretepali kmetstvo, aretirali vsakogar, ki so ga imeli na sum, da morda agitira proti njim. Nasilje je bilo tako hudo, naperjeno pa proti vsem pristašem raznih drugih strank, da so poslanci Radičeve, hrvatske radikalne, Davidovičeve stranke in zajednice podali vladi posebno spomenico, v kateri se zglašajo nad najhujšimi slučajmi in zahtevajo, da se krivice kaznujejo, krivice pa popravijo. Čez par dni se je oglasila v Beogradu posebna deputacija odposlanstvo) hrvatskih radikalov, ki se je na pristojnih mestih ter pri glavnem odboru stranke g. Pašiću pritožila nad žilvinskim obnašanjem samostojnih demokratov. To stvar je beležila tudi »Samouprava« in Pribečević je v skrbeh, kaj bodo k temu porekli radikali, ko bodo prišli bolj usodni časi, kakor je današnji.

Seljake so pretepali in mučili, Pribečević pa račun na njihove glasove. Hrvat kmet pa Pribečeviću nikdar ne bo sledil, ker njegova stranka kmetu ne pusti priti do veljave, čeprav se ne brani kmetijskih glasov. Taki so meščanski »prijatelji« kmeta!

Zopet nova bremena.

Za zvišanje draginje.

Finančni minister Stojadinović je predložil novo carinsko tarifo. V tej tarifi je zvišana uvozna carina za kmetijske potrebščine. Za vinogradne škropilnice, galice, železje, stroje, posamezne dele strojev, kmetijsko orodje, blago za obleko in mnoge druge življenjske potreb-

ščine. Tako bo vladin predlog zopet povečal draginjo za nujne gospodarske potrebščine, ki jih potrebuje kmet, delavec in obrtnik. Naš poslanec dr. Kulovec je odločno protestiral v imenu naših poslancev proti tem novim bremenom. Cene naših pridelkov močno padajo, a blago, kar ga morajo ljudje kupovati, pa se bo sedaj še podražilo. Minister dr. Žerjav — Pivkov komandant — je trdil, da je nova carinska tarifa ugodna za Slovenijo, ker bodo fabrikanti lažje tekmovali s tujino. Torej Pivkova stranka se poteguje samo za bogate fabrikante. Kmet, revež, delavec, obrtnik, mali trgovec — so ji deveta briga. Po zaslugi samostojno-demokratske stranke bo sedaj draginja zopet poskočila!

Novi davki.

Ta dan je finančni minister v imenu vlade predložil začasni proračun (dvanaestine) do konca novembra. Po teh dvanaestinah se zopet zvišajo davki. To je naravnost strašno! Nobenega konca ne kraja izmugovanju Slovenije! Ko se je danes o tem predlogu razpravljalo v zbornici, je v imenu Jugoslovanskega kluba govoril proti dvanaestinam naš poslanec Franjo Kremžar. Med splošno pozornostjo je z živo besedo opisoval bedo, ki je zadnji čas vsled padanja cen živine in poljskih pridelkov ter lesa in vsled vedno večjih davkov nastala med kmetstvom in delavskim ljudstvom v Sloveniji. Kremžarjev glas je donel celo izven zbornice. Njegovi dokazi so bili tehtni. Ali kaj pomaga, ko se Pašičeva in Pribečevićeve vlada za te klince in opomine ne zmeni. Žerjav pa je bil celo tako smel, da je posmehovalno odgovarjal našemu govorniku.

Kmetijski delavci in viničarji tudi obdačeni.

Nekaj nepojmljivega je, kako hočejo sedaj izmugati z davkom na telesno delo celo uboge delavce. Finančno ministrstvo Pašič-Pribečević-Žerjavove vlade je izdalo na vse davčne oblasti dne 12. maja 1925 navodilo, kako se naj iztirjuje davek na delo. Navodilo pravi: Davek 2 odstot. morajo plačati vsi kmetijski, poljedelski in gozdni delavci, viničarji, tudi hlapi, pastirji, dekle itd. Davku so podvržene celo dojljice in pestunje (!?), kuharice, služkinje, obrtni učenci, pomočniki in tovarniški delavci. Gospodar bo moral vsak mesec davčni oblasti poslati seznam o zaslužku delavcev. Gospodar tudi jamči, da bo delavcu odtegnil davek. Davek se mora plačati letno štirikrat. Minister predpisuje, da se v zaslužek računa ne samo denarni zaslužek, ampak tudi hrana, stanovanje, luč, kurjava, obleka, obuvalo in užitek zemlje. Predpisane so tudi hude kazni.

K temu delavskemu davku so pripisali še toliko doklad, da bo znašal davek skupno nad 7 odstot. od skupaj izračunanega zaslužka. Tako bodo prišli ubogi ljudje še v večjo bedo. Poslanci Slovenske ljudske stranke

LISTEK.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoški spisatelj Erckmanna-Chatrian; preložil Al. B.

13. nadaljevanje.

»Oho«, je vzdihnil Pinto, ki je bil iztegnil vrat ter si oko položil na oči, »to je začetek bitke, ali pa ne vem ničesar. Medtem ko naša vojska v ravni črti prodira proti Lipskemu, bi nas ruski in pruski lopovi radi prijeli od strani in nas raztrgali. To so dobro preračunali! Čedalje boljše poznajo vojne zvijače.«

»Kaj pa bomo mi počeli tukaj?« je vprašal Klipfel.

»To je vendar jasno«, je odgovoril narednik. »Naš je tu dest do dvanaest tisoč pod starim Souhamom, ki se nikdar ni umaknil niti za korak. Stali bomo tam, kot žid, eden proti šestim ali sedmim, dokler cesar ne izve o položaju ter se obrne nam na pomoč. Glejte, ordonanci častniki so že oddirjali.«

In res je bilo tako: pet ali šest častnikov je dirjalo preko lätzenske ravnine za našim hrbtom proti Lipskemu. Jediti so, kakor bi jih veter gnal, jaz pa sem prosil Boga, naj jim da dospeti o pravem času in nam pošlje na pomoč celo vojsko. Grozno je, ako mora človek slišati, da je izgubljen; še svojemu največjemu sovražniku bi ne želel, da bi bil v takem položaju.

Narednik Pinto nam je razlagal:

»Srečo imate, rekuti. Ako ta ali oni od vas odnese zdravo kožo, se bo lahko hvalil, da je videl kaj posebnega. Le pogledite tiste višnjele črte, ki prihajajo s puškami na ramah ob Plavnem potoku — vsaka taka črta je en polk. Trideset jih je, to je skupno šestdeset tisoč Prusov, brez tistih vrst konjenice, ki je vsaka en švadrone. Tisti tam-le, ki prodirajo ob njih levi strani ob Rippachu, in se jim krožje bliska na solcu, to pa so dragonci in kirasirji ruske carske garde. Prvikrat sem jih videl pri Austerlitzu,

kjer smo jih pošteno premakastili. Teh je tudi še osetnatost do dvanajst tisoč. Tista gruča sulic za njimi, to so kozaske čete. V eni uri bomo stali nasproti stotisoč Prusom in Rusom, in sicer najkrepkejšim. To bo bitka, v kateri si človek lahko pribori križec, ako ga pa ne dobi, ga lahko izgubi za zmerom.«

»Ali res mislite, narednik?« je vprašal Cebedej, ki ni nikdar imel v glavi dveh jasnih misli in si je domišljeval, da ima križec že v roki.

»To je kakor pribito«, je odgovoril narednik; »prišli si bomo prav blizu. In če v gneči ugledaš polkovnika, top, zastavo, sploh kaj takega, kar te bude v oči, plani na tisto in ne zmeni se za bajonete, sablje in puškina kopita. Kar zagradi in ako srečno odneseš pete, boš zapisan v odlikovanje.«

Medtem ko je govoril Pinto, mi je prišlo na misel, da je felsenburški župan dobil križ, ker se je Mariji Lujzi s svojo vasjo poljal nasproti na ovenčanih vozeh. Ta način, kako se dobi križ, se mi je zdel mnogo pripravnější, nego Pintov.

Nisem imel več časa, da bi bil še dalje razmišljal o tem, kajti od vseh strani so trobili k zbiranju. Vsekdo je hitel tja, kjer so stale puške njegove kompanije, ter naglo pograbil svojo. Častniki so nas razpostavili v bojne vrste. Iz vasi so v diru prihajali topovi. Razpostavili so jih na vrhu malo zadaj, tako da jih je ščitil hribov rob. Prišli so tudi vozovi s streljivom.

Bolj daleč v ozadju, v vaseh Rahna, Kaja in Veliki Garschen, je vse vrvelo. Mi pa smo bili prvi, na katere je imela planiti sovražna sila.

Sovražnik se je bil ustavil dva topovska strela od nas in njegovih jezdecov je na stotine begalo poizvedovaje pod hribom. Že ko sem se samo ozrl na to množico Prusov, ki so stali ob Plavnem potoku, tako da sta jih bila oba brega kar črna, in katerih prve vrste so pričele delati kolone, sem rekel sam pri sebi: »Jože, zdaj je vse izgubljeno, vsega je konec ... nobene pomoči ni več ... Ne preostane ti drugega, kakor da se maščuješ, se braniš in nimaš usmiljenja z nikomur ... Brani se ... brani se! ...«

Ko sem to premišljeval, je general Chemineau sam pridirjal na čelo in ukazal: »Naredite kar!«

Vsi častniki na desni in levi, spredaj in zadaj, so ponovili povelje, in tako smo naredili štiri četverokotnike po štiri bataljone. Jaz sem bil takrat na eni notranjih strani in sem bil tega vesel, kajti mislil sem si, da bodo Prusi, ki so prihajali v treh oddelkih, najprej napadli prednje vrste. A komaj sem to rekel sam pri sebi, ko je skozi karé svignila cela toča krogel. Obenem so pričeli rjoveti topovi, katere so bili Prusi zapeljali na grič na levi strani, in sicer čisto drugače, kot pri Weissenfelsu: zdaj streljanja kar ni hotelo biti konec! Na tistem vrhu so imeli postavljenih kakih trideset velikih topov, lahko si je torej misliti, kako vzeli so delati. Krogle so letele zdaj preko nas, zdaj sodevale v vrste, zdaj prodirale v zemljo, ki so jo razrivale z groznim hreščanjem.

Tudi naše topništvo je streljalo, da je bilo slišati le polovico sovražnih krogel, a vse skupaj ni pomagalo. Najhujše pa je učinkoval neprestani klic častnikov: »Razmik! Razmik!«

Stali smo obdani z gostim dimom, a nismo oddali nobenega strela. Ravno sem si mislil, da bomo uničeni, ne da bi se mogli braniti, ako ostanemo tu še četrto uro, ko so naenkrat med obema višinama prispelle prve pruske kolone s čudnim hruščem, kakor da se povodenj vali proti nam. Prve tri strani našega četverokotnika, namreč fronta in ostali dve na desni in levi, so ta hip ustrlele. Kdo ve, koliko Prusov je padlo v tej pokrajinski zarezi! A namesto da bi se ustavili, so njih tovariši lezli naprej v hrib, kakor obsedeni kričali: »Domovina! Domovina!« ter nam svoj bataljonski ogenj na sto korakov pošiljali naravnost v telo.

Potem se je začel boj z bodalom in kopitom, kajti na vsak način so hoteli zdrobiti karé; zdeli so se mi kakor besni. Vse svoje žive dni bom pomnil, kako je bataljon Prusov od strani prišel naravnost proti nam ter nas napadel z bodali, kar smo jim vrnili, ne da bi stopili iz vrste, in kako sta jih vse skupaj podrla in pometla dva topa, stoječa petdeset korakov za nami.

Zdaj si ni upal noben drug oddelek več prodirati med karéje.

Navalili so po hribu dol, mi pa smo nabasali puške, da jih uničimo do zadnjega moža. Zdaj so znova pričeli gmeti njih topovi, od desne strani se je oglašal silen vršč. To je bilo njih konjenstvo, ki je hotelo zbrati

so opozorili vlado in njeno večino v govorili in predle-
gih, naj tega davka vendar ne uvedejo, ker siromaštvo
ubogih slojev je itak že prekipelo do vrhunca. Naj raje
obdačijo luksuz, zlatino, prešerno obleko mestne go-
spode, a vse zamažaj. Pašičevi, Pribečičevi, Žerjavovi
ljudje niti od blizu ne poznajo velike bede, ki je za-
viadala.

Kaj bo? Ali je upati na odpomoč?

Ta nesrečna vlada ne more ostati dolgo na krmilu.
Po vseh jugoslovanskih deželah, tudi med Srbi, se vsak
dan močnejše slišijo glasovi: Tako ne more iti dalje. Go-
spodar, ki samo zapravlja, prodaja gozdove, živino in
vse, kar je rahlo, propade in pride na boben. Sedanja
vladna večina samo razmetava, zapravlja.

Poslanci Slovenske ljudske stranke nismo v vladni
večini, mi se dan za dnem z vsemi silami borimo proti
njej in vsem krivicam. Odnehali ne bomo, ker vemo,
da je pravica na naši strani.

Ne obupajte tam v domovini. Notranja politika se
za zagrinjalom tako suče, da bodo Pivkovi prijatelji
Pribečič in Žerjav kmalu zleteli iz vlade. Ko se to
zgodí imamo upati, da se bodo tudi gospodarske raz-
mere obrnile na bolje!

Proti zapostavljanju za- družništva.

(Govor poslanca Vlad. Pušenjaka v seji narodne skup-
ščine dne 6. junija 1925.)

(Konec.)

4. Prevelik vpliv vlade.

Grajiati moram nadalje še to, da se po zakonu prepu-
šča preveč vpliva v vprašanju poljedelskih kreditov mini-
stru poljoprivrede in voda. Rešitev večine vprašanj in si-
cer najvažnejših vprašanj, se prepušča pravilniku, kate-
rega ima izdelati ministrstvo za kmetijstvo. Mi se zaveda-
mo, kaj pomenja pri nas pravilnik. To je pri nas nek po-
seben zakon, in pri obravnavanju raznih zakonov, kakor
n. pr. zakona o taksah, smo videli, da se v pravilniku re-
šujejo vprašanja, katera v zakonu niso rešena, in sicer na
način, ki je nasproten določbam zakona. Razun tega vi-
dimo tudi, da je vpliv ministrstva za kmetijstvo na celo
ustanovo mnogo prevelik. Ako je dovolj, da vodi kontrolo
pri narodni banki, pri drž. hipotekarni banki, pri zvezi
uradniških nabavljalnih združenj, pri komisari, ne razumem,
zakaj ima ministrstvo za kmetijstvo pravico, da tako veli-
ko število svojih zastopnikov pošlje kot zastopnike v ob-
lastne zadruge in v direkcijo za kmetijske kredite. Včeraj
smo dobili načrt zakona o novi obrtni banki in tam smo
videli, da se samo predlaga to, da se pošlje komisar v
banko, a ne da bi trgovinski minister imenoval celo vrsto
svojih uradnikov v upravo banke, kakor to vidimo pri pred-
ložnem zakonskem načrtu, na podlagi katerega bi imeli
državni funkcionarji prvo in glavno besedo pri vodstvu
novih kreditnih združenj.

5. Izkušnje glede rešitve vprašanja kmetijskih kreditov.

Kake izkušnje imajo druge države glede rešitve vpra-
šanja poljedelskih kreditov za seboj? Če premostimo zgo-
dovino tega vprašanja v drugih državah, potem vidimo,
da je izkušnja pokazala, da mora biti kredit, ki je določen
kmetijstvu, ločen od kredita, ki je namenjen drugim gos-
podarstvom.

vrzeli, ki so jih bile topovske kroglice napravile v naših
vrstah. Tega naskoka nisem videl, ker se je vršil za našo
divizijo, med tem pa so nas podirale kroglice v gruščah.
Generalu Chemineau-u je razdrobilo stegno. Tako ni
moglo več iti dalje; dobili smo povelje, naj se umaknemo,
kar smo seveda storili z veseljem.

Krenili smo okrog Velikega Görschena, vedno zaste-
dovani od Prusov, s katerimi smo neprestano menjali
strelje. Tistih dvatisoč mož, ki so bili v vasi, je slednjič
ustavilo sovražnika z brzostrelbo, mi pa smo hiteli v hrib
proti Malemu Görschenu. Zdaj pa je udarilo na nas z
odprte strani vse prusko konjeničstvo, da bi nam odrezalo
umikanje in nas prisililo, da bi ostali v ognju njihovih topov.
To me je silno razburilo. Slišal sem, kako je kričal Cebedej:
»Rajši naskočimo, nego da bi tu stali!«

Nevarnost je bila res grozna, kajti huzarski in lovski
polki so se blizili v lepem redu, predno so naskočili.

Se vedno smo korakali nazaj, kar dobimo s hriba po-
velje: »Stoj!« Tisti hip se je čez huzarje, ki so že dirjali
proti nam, vsula grozna salva karteč, ki jih je ubila na
stotine. Bila je Girardova divizija, ki nam je bila prišla na
pomoč od Malega Görschena. Nekoliko dalje na desni
strani je bila postavila baterijo šestih topov, ki je imela
dober uspeh: huzarji so se razpršili nazaj hitreje, nego so
bili prišli, zdaj pa se je tistih šest četverkotnikov Girar-
dove divizije v Malem Görschenu združilo z našimi, da
ustavi prusko peštvo, ki je prodiralo neprestano, tri kolo-
ne spredaj, tri druge, prav tako močne, zadaj.

Izgubili smo Veliki Görschen, a boj med Malim Görs-
chenom in Rahno je bil še strašnejši.

Jaz sem mislil samo na to, kako bi se maščeval. Ker
nora sem od srda na tiste, ki so mi hoteli vzeti življenje,
najdragocenejšo last človekovo, katero mora čuvati, ka-
kor ve in zna. V meni je kipelo nekako sovraštvo proti
Prusom zaradi njih kričanja in kljubovalnosti. Vendar me
je zelo veselilo, da je bil Cebedej še poleg mene. Ker
smo, čakaajo novih napadov, puške držali ob tleh, sem
mu stisnil roko.

»Srečo smo imeli!« je rekel. »Ko bi le cesar kmalu
prišel, kajti gotovo so dvajsetkrat močnejši od nas... in
ko bi le topove pripeljal s seboj!«

podarskim panogam. Vidimo nadalje, da je edino zadru-
žništvo za podelitev kredita. Sam načrt zakona nam na-
vaja celo vrsto sredstev, izmed katerih so mnoga prav ilu-
zorna, kakor n. pr. sredstva, ki se naj dobijo iz raznih
fondov, kakor tudi sredstva, katera bi naj dale oblasti, ki
še niso ustanovljena in o katerih se še sploh ne ve, ali
se bodo ustanovila ali ne. Glavni vir naj tvorijo hranilne
vloge. Čuli smo, da je v nekaterih pokrajinah zmisel za
varčevanje malo razvit. Na drugi strani smo pa zopet vi-
deli, da obstoje pokrajine, kjer kmečko ljudstvo znatne
zneske vloge v obstoječe kreditne zadruge, kjer je torej
zmisel za varčevanje zelo razvit. Gotovo je, da ljudstvo
ne bo vlagalo svojih prihrankov v nove zadruge, katerih
ne pozna, v konkurenčne zadruge, ki so največ odvisne
od vlade in v katerih bodo vršili pregled vladni organi.
V drugih pokrajinah pa, kjer ni smisla za varčevanje, tam
bo zelo malo vlog ali pa celo nobenih. Mi vidimo, da celo
varčni Francozi ne zaupajo tem »vladnim« zadrugam svo-
jega denarja. Po poročilu, ki nam je bilo na razpolago, je
na Francoskem okroglo 5000 oblastnih in lokalnih za-
drug, ki imajo 76 milijonov frankov hranilnih vlog, dočim
šteje Slovenija približno 500 kreditnih združenj, ki imajo
400 milijonov dinarjev hranilnih vlog. Ako vse te činje-
nice vpoštevamo, vidimo, da so državna sredstva neza-
dostna in da morejo služiti le kot pobuda, da se jači pri-
vatna inicijativa, da se kmečko ljudstvo s tem navaja, da
vsa razpoložljiva sredstva daje na razpolago zadružnim or-
ganizacijam v svrhu razdelitve kredita. To bo pa storilo
kmečko ljudstvo le tedaj, če bo imelo zaupanje v zadruge
in če bo videlo njene uspehe in ako se obstoječih združenj
ne bo potiskalo na stran.

6. Viri za dobavo potrebnih sredstev.

Eno najvažnejših vprašanj je, odkod se bodo dobila
sredstva za podelitev kredita. Sam načrt zakona nam na-
vaja celo vrsto sredstev, izmed katerih so mnoga prav ilu-
zorna, kakor n. pr. sredstva, ki se naj dobijo iz raznih
fondov, kakor tudi sredstva, katera bi naj dale oblasti, ki
še niso ustanovljena in o katerih se še sploh ne ve, ali
se bodo ustanovila ali ne. Glavni vir naj tvorijo hranilne
vloge. Čuli smo, da je v nekaterih pokrajinah zmisel za
varčevanje malo razvit. Na drugi strani smo pa zopet vi-
deli, da obstoje pokrajine, kjer kmečko ljudstvo znatne
zneske vloge v obstoječe kreditne zadruge, kjer je torej
zmisel za varčevanje zelo razvit. Gotovo je, da ljudstvo
ne bo vlagalo svojih prihrankov v nove zadruge, katerih
ne pozna, v konkurenčne zadruge, ki so največ odvisne
od vlade in v katerih bodo vršili pregled vladni organi.
V drugih pokrajinah pa, kjer ni smisla za varčevanje, tam
bo zelo malo vlog ali pa celo nobenih. Mi vidimo, da celo
varčni Francozi ne zaupajo tem »vladnim« zadrugam svo-
jega denarja. Po poročilu, ki nam je bilo na razpolago, je
na Francoskem okroglo 5000 oblastnih in lokalnih za-
drug, ki imajo 76 milijonov frankov hranilnih vlog, dočim
šteje Slovenija približno 500 kreditnih združenj, ki imajo
400 milijonov dinarjev hranilnih vlog. Ako vse te činje-
nice vpoštevamo, vidimo, da so državna sredstva neza-
dostna in da morejo služiti le kot pobuda, da se jači pri-
vatna inicijativa, da se kmečko ljudstvo s tem navaja, da
vsa razpoložljiva sredstva daje na razpolago zadružnim or-
ganizacijam v svrhu razdelitve kredita. To bo pa storilo
kmečko ljudstvo le tedaj, če bo imelo zaupanje v zadruge
in če bo videlo njene uspehe in ako se obstoječih združenj
ne bo potiskalo na stran.

Da se vprašanje kmetijskega kredita popolno in ugod-
no reši in da se dobijo dovoljna sredstva, je treba poiz-
kušati in vstrajnega dela vseh činilcev, osobito onih,
ki dolgo vrsto let na tem polju uspešno delujejo, in sode-
lovanja vseh dosedanjih združenj in zadružnih zvez. Poleg
zadružne propagande pa je potrebna tudi zadružna disci-
plina. Zadružno disciplino pa bodo vršili le izkušeni, dis-

O tem, da bi si zaslužil križec, ni govoril več.

Pogledal sem malo v stran, če je seržant še tu, ter
videl, kako je mirno brisal bodečo. Na videz ni bil nič iz-
premenjen — to me je veselilo. Rad bi bil tudi vedel, če
sta Klipfel in Fürst še v njih vrstah, toda povelje: »Puško
v roko!« me je navdalo z drugimi mislimi.

Prve tri sovražne kolone so se bile ustavile na hribu
pri Velikem Görschenu ter čakale druge tri, ki so prihajale
s puško na rami. Vas v dolini med nami je gorela,
iz slamanatih streh so švigali plameni in dim se je dvigal
do neba. Od leve strani smo videli prihajati proti nam
dolgo vrsto topov preko razoranega polja, hoteli so nas
prijeti od strani.

Bilo je okrog poldneva, ko se je tistih šest kolon zga-
nilo. Na desno in levo od Velikega Görschena so se jele
razprostrirati velike množice huzarjev in lovcev na konjih.
Naše topništvo, ki je stalo za karjeri vrhu griča, je začelo
grozno streljati na pruske topničarje, ki so odgovarjali na
celi črti.

V štirikotnikih so pričeli drobiti bobni in s tem opoza-
rjali, da se bliža sovražnik. To se je slišalo kakor brnenje
muhe v viharju, spodaj v dolini pa so vseprek kričali
Prusi: »Za domovino! Za domovino!«

Ker je veter pihal proti nam, nas je njihov streljanje
zavilo v oblak dima, tako da nismo videli ničesar. Vendar
smo začeli streljati v četah. Že četrta ure nismo videli in
slišali drug drugega, naenkrat pa so bili pruski huzarji v
našem štirikotniku. Kako se je to zgodilo, sam ne vem
— a bili so med nami ter švigali na desno in levo, pripo-
gibajoč se s svojih konjčkov, da nas neusmiljeno pose-
kajo vse skupaj. Kričeli smo z bodali navalili nanje, oni
pa so streljali na nas s samokresi — grozno.

Cebedej, seržant Pinto, jaz in kakih dvajset od naše
stotnije smo držali skupaj. Vse svoje žive dni ne pozabim
teh blelih obrazov z navihanimi brki in s čakami, z jerme-
nom privezanimi pod brado, in konj, ki so se razgetaje
vzpenjali na kupih ranjenih in mrtvih. Vedno mi bodo po-
ušesih zveneli kliči, tu francoski, tam nemški. Grde psov-
ke so letale na nas, stari seržant Pinto pa je kričal nepre-
stano: »Pogum, fantje! Pogum!«

ciplinirani zadrugetarji, ki so v dosedanjih zadrugah. Nove
zadruge ne bodo imele izkušenih sodelovalcev, ampak
bodo tekot let pridobile kot člane k večjemu manjvredni
materijal.

7. Stališče zastopnikov kmetijstva in zadružništva.

Enketa kmetijskih in zadružnih strokovnjakov z dne
2. in 3. maja t. l. je soglasno odklonila predloženi načrt
zakona in v posebni spomenici povdarjala med drugim
sledede:

»Ustvarjanje novega kreditnega zadružništva po
državne inicijative je po izkušnjah, pridobljenih v drugih
naprednih državah, eksperiment, čegar usoda se mora od-
dvojiti od usode dosedanjega zadružništva, da usoda eks-
perimenta ne povzroči i jednake usode dosedanjega kre-
ditnega zadružništva, koje je že davno izpopolnjeno in
prekoračilo prvotno stopinjo eksperimenta.«

Radi izkušenj dosedanjega zadružništva je enketa
mišljenja, da je najnovejši zakonski predlog o kmetijskih
kreditih splošno neugoden in da bi bilo potrebno, da se
narodni skupščini predloži prejšnji predlog zakona, kateri
je izdelan na temelju sporazuma na anketi dne 13. sept.
1924, sklicani od ministrstva za kmetijstvo, kateri pred-
log popolnoma odgovarja potrebam sedanjega kmetijske-
ga zadružništva, ki naj tvori temelj zadružnemu kreditne-
mu zavodu.

Enketa obenem misli, da bi trebalo obenem tudi pred-
ložiti novi zadružni zakon, ki bi unificiral zadružno zakon-
odavstvo, ker tvorita oba zakona načelno in organsko ce-
lino.

Vidite, gospodje, to je mišljenje gospodarskih in za-
družnih strokovnjakov, ki so se sestali iz cele države in
dva dni skrbno in pazno proučevali določbe tega zakon-
skega predloga in prišli do soglasnega zaključka, da je ta
zakonski načrt za zadružništvo nesprejemljiv.

Zakaj se pa vendar vstraja na tem načrtu? Komu bi
prišel ta zakon v prid? Ta zakon bo v prid radikalni
stranki, ki hoče z državno pomočjo hitro priti do zadru-
g. Koristi bo pa prinesel prav malo v primeri s škodo, ka-
terno bo tak način reševanja povzročil celoti. Končni
efekt bo ta, da se bo denar, državni denar, uporabil za ta
namen radikalne stranke in da nikdo ne bo mislil na
vrnitev kredita, ker bo kontrola onemogočena. Po ne-
uspelem eksperimentu bo nezadovoljstvo kmetov radi te-
ga vprašanja še večje kakor dosedaj. Saj smo videli, da v
odboru tudi srbski kmetje niso bili zadovoljni s tem za-
konskim predlogom, da so imeli mnogo pritožb in želja,
ki so pa ostale nerešene.

8. Naše stališče.

Gotovo je, da tudi mi, četudi kot člani opozicije na-
stopamo proti načrtu tega zakona, gojimo iskreno željo,
da se vprašanje kmetijskih kreditov ugodno reši, da bo
kmetu dana možnost, doseči ceneno kratkoročni in srednje-
ročni ter dolgoročni kredit. Kratkoročni kredit potrebuje
naš kmet za obdelovanje zemlje, za nakup semenja, gnoj-
a in krme, za setev in žetev, za izplačilo delavcev, za boljše
vzgojitev in predelavo pridelkov, za nakup sredstev za
zdravljenje živine, za pokončevanje rastlinskih škodljivcev.
Srednjeročni kredit pa je kmetu potreben za nakup živine,
orodja in strojev, za napravu vinogradov in sadonosnikov,
za drenaže, za popravila stavb, za manjše zgradbe, za do-
kup zemlje v svrhu zaokroženja posestva itd.; dolgoročni
kredit pa za nakup zemlje, odplačila agrarnih dolgov, za
zgradbo hiš, hlevov in gospodarskih poslopj, za stalno iz-
boljšanje zemljišč potom izsuševanja, namakanja itd. Naš

Ni mi šlo v glavo, kake smo prišli iz tega vrveža: na
slep smo hodili semtertja po dimu ter se prerili skozi
streljanje in sablje. Le toliko se spominjam, da mi je
Cebedej klical venomer: »Pojd! Pojd!« in smo bili na-
zadnje s seržantom Pintom in sedmimi ali osmimi tovariši
naše stotnije zadaj za štirikotnikom, ki je še stal, na po-
ložnem polju.

Bili smo taki kot klavci.

»Nabij!« je veleval seržant.

Se le zdaj, ko sem puško nabijal, sem opazil, da se
je konca mojega bajoneta držala kri in lasje. To je pri-
čalo, da sem v svoji besnosti strašno suval okrog sebe,
in Pinto je nadaljeval:

»Polk je razglen... ti pruski lopovi so ga polovico
posabljali... Pozneje ga zopet najdemo... Za zdaj
moremo sovražniku zabraniti, da ne pride v vas. — Roje-
ma v desno kreni! Naprej! Stopaj!«

Stopali smo dol po majhnih stopnicah, ki so držale v
vaški vrt, ter stopili v hišo, kjer je seržant zadnja vrata
zaslonil z veliko kuhinjsko mizo. Potem je pokazal na
cesto držeča vrata, rekoč:

»Tu se umaknemo, ako bo treba.«

Nato smo šli v prvo nadstropje in stopili v precej
prostorno sobo, ki je bila na oglu ob vnožju hriba. Imela
je dve okni proti vasi in dve proti hribu, ki je bil ves zavrt
v dim. Se vedno je z njega pokalo rojno in topovsko stre-
ljanje. V čumnatih ozadju je stala razrita postelja in
zibelka pred njo — ljudje so bili očividno v začetku boja
pobegnili. Toda napol skrit za zagrinjali, nas je z lesketa-
jočimi očmi gledal pes z belim, kosmatim repom, štrlečimi
ušesi in špičastim gobcem. Vse to se mi zdi, kakor bi bilo
v sanjah.

Seržant je bil odprl okno in že streljal na cesto, na
kateri je prodiralo nekaj pruskih huzarjev med kupi vozov
in gnoj. Za njim so stali drugi in prežali s puškami, pri-
pravljenimi za streljanje. Pogledal sem proti griču, da bi
se prepričal, ako se štirikotnik še drži, ter ga opazil v
daljavi kakih petsto do šeststo korakov, kako se je v lepem
redu umikal ter na vseh štirih straneh streljal na jahaške
množice, ki so ga naskakovale.

(Dalje prihodnj.)